

Motion till riksdagen

1988/89:A453

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Regionalpolitiken

Miljöpartiet de gröna anser att en aktiv och kraftfull regionalpolitik är avgörande för utvecklandet av ett livskraftigt och varaktigt samhälle. Varje region och varje bygd har sina särskilda värden ur såväl resurs- som kulturellt perspektiv. För hela landets bästa måste dessa värden vårdas och utvecklas.

En konsekvent och långsiktigt hållbar regionalpolitik kan inte bygga på punktstöd och olika "krispaket", utan på politiska beslut med en helhetssyn som strävar efter en överlevnad av hela landet.

Miljöpartiet de gröna vill aktivt motverka att storstadsområdena blir ännu större. Koncentrationspolitikens nackdelar är många. Bland annat skapar den en dålig miljö med en "akut" samhälls- och bostadsplanering samt även kraftiga obalanser i löneutvecklingen med spänningar mellan grupper och regioner.

I stället vill vi verka för en utveckling av små och medelstora städer och av landsbygd och glesbygd.

För att förstärka regionernas och kommunernas konkurrenskraft gentemot storstadsregionerna krävs en rad åtgärder och reformer som innebär att medel och möjligheter styrs över till svaga regioner. Det sker genom åtgärder och reformer som direkt gynnar både hushåll och näringsliv.

Viktiga inslag i denna politik är att återföra energi- och råvaruskatter till de regioner där energi och råvaror hämtas, stärka transport- och kommunikationssystemen i Norrland och i skogslänen, inrätta närfonder, sänka arbetsgi-varavgiften i vissa regioner, skapa förutsättningar för ett småskaligt näringsliv, höja grundavdraget och satsa på utbildning och kultur.

Regionalpolitik kan sägas vara offentliga myndigheters styrande inverkan på i första hand bosättnings- och verksamhetsmönster. I det perspektivet har regionalpolitik en lång historia, åtminstone tillbaka till 1600-talet med beslut om att anlägga nya städer och tillåta handel och hantverk endast i städerna och deras s.k. lydköpingar.

Den moderna regionalpolitiken härstammar från 1970-talets början, då den ersatte den dittills förda lokaliseringpolitiken. Tyvärr har regionalpolitiken ofta stått i motsatsställning till andra politiska beslut och därför inte fått tillräcklig genomslagskraft. En långsiktigt hållbar regionalpolitik kan inte byggas på punktstöd och "krispaket" och kortsiktiga nödlösningar.

Ett samhälle fritt från regionala obalanser kan vara svårt att uppnå. En av regionalpolitikens mål skall vara att underlätta för ett småskaligt och lokalt förankrat näringsliv att utvecklas för att motverka negativa verkningar av utländsk konkurrens och strukturförändringar som kan drabba branscher

och orter så att människor och bygder "slås ut".

Ett viktigt instrument och underlag som i hög grad påverkar de regionalpolitiska beslut som tas är de prognoser och planer som utarbetas av läns- och regionplanekontoren och de statliga långtidsutredningarna med 5-15 års framåtblick. Men prognoser och långtidsutredningar är trubbiga planeringsinstrument. I värsta fall kan de vara direkt orsak till en icke önskvärd utveckling.

Till exempel förutspår LU 87 en ökning av både befolkning och sysselsättning i storstäderna, medan övriga landet förutspås en minskning. Likaså pekar storstädernas regionplaner på tillväxt. De blir till "etablerade" sanningar som fortplantar sig till trafikprognoser, energiprognoser och andra sektorplaner och som på så sätt bekräftar varandra och driver fram tillväxt i alla led. Företag är lyhörda för denna typ av framtidssignaler när de etablerar sig.

Många forskare menar att det är en myt att storstäderna fortsätter att växa och att landsbygden töms. Förra året flyttade nära 55.000 personer till de tre storstäderna. Samtidigt flyttade nära 50.000 personer därifrån. Demografiska studier visar att böljegången i årskullarna gör att 1980-talets inflyttning till bl a Stockholm håller på att ebba ut. Även studier om "Värderingsförändringar i samhället" pekar på att utflyttningsvågen från storstäderna liknande den på 70-talet, kan bli aktuell under 90-talet.

För att motverka planeringsbyråkratins styrkrafter behövs starka och tydliga politiska mål för regionalpolitiken.

Et program med önskad utveckling - som anger den politiska viljan - bör därför alltid finnas som underlag till de mer traditionella regionplanerna, långtidsutredningarna och prognoserna. Dessutom skall en alternativ plan/prognos framtagen av från planeringskontoren fristående personer med bred samhällsförankring utformas parallellt med de "traditionella".

En rättvis regionalpolitik

Råvarubeskattning i producentregionerna

Som ett första steg mot en mer rättvis regionalpolitik bör vattenkraftens vinster och motsvarande skatteintäkter återföras till de producerande regionerna. Vi stöder landshövding Sven Heurgrens förslag om att 10 procent av den extra skatten på äldre vattenkraft ska återföras till de regioner där kraftproduktionen sker.

Vi föreslår att en utredning tillsätts med uppdrag att se över formerna för hur vinsterna från produktionen av vattenkraft skall komma de regioner tillgodo där kraften produceras.

Sänkta arbetsgivaravgifter

För att göra det gynnsammare att starta och driva företag i Norrland, Värmland, på Gotland och i de delar av Bergslagen som inte redan har hög sysselsättning, vill vi sänka arbetsgivaravgiften i dessa områden 10 procentenheter, d.v.s. en fjärdedel av den totala arbetsgivaravgiften. (Staten övertar ansvaret för att betala motsvarande del av de olika försäkringspremier, som ingår i arbetsgivaravgiften.)

De nuvarande stödområdena A,B och C ingår i de områden, där vi vill sänka arbetsgivaravgiften, men även de orter längs Norrlandskusten där stora delar av skogsindustrierna och andra processindustrier ligger. De kompenseras därigenom helt eller delvis för de höga energiskatter och miljöavgifter som de måste betala till dess de har ställt om till miljövänligare och energieffektivare teknik.

Mot. 1988/89
A453

Närfonder

Kommunala näringslivsfonder – närfonder – inrättas i samtliga kommuner. Närfonderna skall underlätta uppbyggnaden av ett lokalt småskaligt näringsliv genom rådgivning, lågräntelån och förmedling av riskkapital.

De ska också på samma sätt kunna hjälpa anställda att ta över ägandet av företag man arbetar i när det ska säljas.

Vi vill avveckla de regionala löntagarfonderna och föra över medel till Närfonderna. Dagens löntagarfonder flyttar kapital från småföretag och kommuner till de stora börsnoterade företagen.

Närfonderna beskrivs i separat motion.

Lokalt samarbete för ökad självförsörjning och självtillit

Många små företag skulle ha nytta av att ha tillgång till mer kunskande, erfarenhet och fysiska resurser av olika slag än man har i det egna företaget – och det kan man få genom samarbete. Sådant samarbete kan startas och drivas av den lokala hantverks- eller företagareföreningen, av en lokal bank eller av närfonden. Med hjälp av sådant samarbete blir det lättare att hålla reda på tillgång och efterfrågan på olika resurser lokalt och inom regionen. Man kan också sänka kostnaderna till exempel genom gemensamma inköp, och genom att låna utrustning och specialverktyg av varandra.

Genom samarbete kan man också driva t ex verkstadsskola för ungdomar och för personal som behöver vidareutbildning, eller driva kurser i samarbete med den regionala högskolan.

Förköpsrätt för anställda

Av regionalpolitiska skäl är det viktigt att ägandet är lokalt förankrat. Det är också en garanti för mångfald inom näringslivet. Förköpsrätt för anställda och för lokalbefolkning skall gälla vid försäljning av företag. Det är samma princip som i dag gäller vid fastighetsförsäljning och där kommuner har förköpsrätt.

Ett företag skall heller inte få vägra att sälja till anställda eller lokalbefolkning för att istället lägga ner sin verksamhet.

Bastillägg

Ett bastillägg skall ersätta nuvarande bostadsbidrag för barnfamiljer. Detta innebär att bostadskostnaden inte skall räknas in i underlaget utan att det endast är hushållens inkomst och antalet barn som avgör storleken på stödet.

Detta leder till att hushåll i glesbygden – som ofta har betydligt lägre bostadskostnader än storstäderna – får lika stort bastillägg som hushåll i storstäder, om inkomsten och antalet barn är lika. Alla barnfamiljer som idag får bostadsbidrag får med vårt bastillägg ett ökat stöd. Bastillägget ger barnfamiljer ökade ekonomiska möjligheter att bo i hela Sverige och gör det lättare för dem som bor i områden med höga hyror att flytta till mindre "heta" områden. Bastillägget redovisas i separat motion.

Utlokalisering av statliga verk och storföretagens administration

Den statliga förvaltningen, partiernas, fackförbundens, arbetsgivarnas och storföretagens centrala administration är starkt centrerad till storstadsregionerna. Detta bidrar till en odemokratisk maktkoncentration där regioner och kommuner tappar insyn och möjlighet att påverka.

Systematiken koncentreras till redan överhettade områden.

Utflyttning av statliga administrativa verksamheter bör därför fortsätta – från storstadsregionerna – ut i landet. Så skall till exempel Vattenfalls huvudkontor flyttas till Mellannorrland. Samtidigt bör statliga förvaltningar, kommuner och landsting stimuleras att inom sig decentralisera förvaltningen.

Utbildning

Utbildningsmöjligheter har stor betydelse för en Orts eller regions dragningskraft.

De regionala högskolorna är en viktig del i utvecklingen av starka regioner och bör prioriteras av regionalpolitiska skäl. De bör samarbeta med den egna regionens offentliga verksamheter och näringsliv. Samarbeta mellan universiteten och de regionala högskolorna i olika forskningsprojekt med anknytning till den lokala industrin bör utvecklas för att tillföra nya kunskaper till näringsliv och forskning. Därigenom kommer också utbildningen att motsvara de regionala behoven.

På grundskolenivå är det viktigt att "byskolor" får vara kvar och även nyetableras på små orter.

Folkhögskolorna som finns runt om i landet, ofta också på mindre orter, har stor möjlighet att skapa en kreativ utbildningsmiljö med "små" men för samhället viktiga utbildningar och kurser, utöver sina grundutbildningar. Deras anslag bör utökas.

Kommunikation

Goda kommunikationer är en viktig förutsättning för en positiv utveckling i sysselsättningssvaga regioner. Det gäller både kommunikation till dessa regioner och inom dem.

Framtidens transportmedel måste vara effektiva, energisnåla och miljövänliga. Därför måste vi föra över gods till järnväg och – där så är möjligt – till kustsjöfart. Persontrafiken på järnväg måste byggas ut och miljöpartiet de gröna vill satsa 65 miljarder kronor fram till år 2000 på investeringar i järnväg, varav 40 miljarder i nya banor.

Vi vill ge riktade bidrag till utvecklingen av länsjärnvägarna. Vi accepterar

inte det nuvarande systemet med en klumpsumma till länet som sedan fritt får användas till buss eller länsjärnväg. Vi vill ha ett särskilt anslag för länsjärnvägarna med 625 milj.kr. under kommande budgetår. Banverket bör dessutom kunna investera i ytterligare järnvägar från sina egna anslag. Våra förslag till trafiksatsningar i regioner och kommuner redovisas i en separat trafikmotion.

Glesbygden, som naturligtvis behöver bilen som transportmedel, kompenseras för merkostnaderna av bensinskattehöjningen, som vi av miljöskäl vill genomföra.

En bra post- och teleservice måste upprätthållas över hela landet. Varje försämring i glesbygden gör det svårare att bo kvar där. Postverket och televerket skall få klara direktiv från riksdagen att bibehålla och förbättra denna service.

Datakommunikationen bör byggas ut för att underlätta för regioner utanför storstadsområdena. Det är särskilt angeläget att utveckla sådana tjänster som gör det enklare för olika kvalificerade arbetsplatser som företagsledning, konsultverksamhet, statlig administration, utbildning och forskning att etablera sig och verka på landsorten. Televerket skall få klara direktiv också när det gäller utbyggnad av datanät.

Kommunal skatteutjämning

Miljöpartiet de gröna vill skapa ökad rättvisa genom en utjämning mellan rika och fattiga kommuner samtidigt som vi slår vakt om den kommunala självstyrelsen. Skatteutjämningen skall bland annat ta hänsyn till kommunernas skattekraft, åldersfördelning och geografiska förhållanden. Miljöpartiet kommer att i särskild motion presentera förslag om interkommunal utjämningsfond.

Fler jobb i skogsnäringen

Miljöpartiet de grönas energipolitik gynnar inhemsk energi i form av biobränslen. Biobränslen skall dels användas för uppvärmning, dels för att framställa biogas eller brännbara vätskor, t ex metanol. Biogas och metanol kan användas som bränslen i t ex motorfordon och bör kunna bli ett viktigt alternativ till dagens bensin- och dieseldrift.

Sågarna i inlandet har stor regionalpolitisk betydelse. Vi anser att skogsbruket i betydligt större omfattning än i dag skall inriktas på kvalitetsvirke och på att öka förädlingsgraden på skogsprodukterna.

Satsa på kvinnorna

Nuvarande regionalpolitik är i högsta grad mansdominerad och därmed gynnas också mansdominerade näringar. Möjligheterna för kvinnor att utveckla företagsamhet och även i övrigt få kvalificerad och lämplig sysselsättning måste förbättras. Därför är det viktigt att ett särskilt regionalpolitiskt stöd riktas till kvinnodominerade företag, dvs. företag med minst 60 procent kvinnor bland de anställda. Stödet bör vara ett investeringsstöd.

För att skapa ekonomiska möjligheter att ta vara på och genomföra alla de idéer och förslag som blivit aktuella i samband med kampanjen Hela Sverige skall leva, vill vi anslå 300 milj.kr.

Hemstäljan

Med hänsyn till vad som ovan anförts föreslår vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående åtgärder för en kraftfull och aktiv regionalpolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett program med önskad utveckling – som anger den politiska viljan – alltid bör finnas som underlag till regionplaner och långtidsutredningar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alternativa planer och prognoser utformas parallellt med de "traditionella" enligt vad som anförts i motionen,

[att riksdagen beslutar att 10 procent av den extra skatten på äldre vattenkraft ska återföras till de regioner där kraftproduktionen sker,¹⁾

[att riksdagen begär att regeringen låter utreda formerna för produktionsskatt på vattenkraft till kommuner och regioner där kraften produceras,¹⁾

[att riksdagen beslutar att sänka arbetsgivaravgifterna med 10 procentenheter i de områden som i motionen anges,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående inrättande av närfonder,¹⁾

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående förköpsrätt för anställda vid försäljning eller nedläggning av företag,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande bostadsbidrag skall ersättas med ett bastillägg,²⁾

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen tillkänna vad som i motionen anförts angående utlokalisering och decentralisering av statliga verk,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående regionala högskolor, byskolor och folkhögskolor,³⁾

[att riksdagen för budgetåret 1989/90 beslutar att anslå 625 milj.kr. i riktat bidrag till länsjärnvägarna,⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående post-, tele- och datakommunikation,⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående kommunal skatteutjämning,⁵⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående biobränsle och skogsnäring,¹⁾

6. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att inrätta ett regionalpolitiskt investeringsstöd för kvinnodominerade företag,

7. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 anslå 300 milj.kr. för uppföljning av "Hela Sverige skall leva"-kampanjens idéer och förslag.

Mot. 1988/89
A453

Stockholm den 19 januari 1989

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Birger Schlaug (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

¹1988/89:N453

²1988/89:Bo259

³1988/89:U6820

⁴1988/89:T237

⁵1988/89:Fi309